

UČITELJSKI T O V A R Š.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dne vsakega mesca, in velja za celo leto 2 gold. 50 kr.,
za pol leta 1 gold. 30 kr.

Tečaj V. V Ljubljani 15. septembra 1865. List 18.

Ž e l j a.

Kedar davno že pokrila
Tiha boče me gomila,
Naj še pesem ta pričuje,
Vnukom poznim oznanuje:

„Da sem ljubil domovino
S srcem zvestim le edino,
In za mater to preblago
Dal bi bil življenje drago“.

Vsevladarja sem goreče
Vedno za-njo prosil sreče:
„Ti Neskončni jo obvari
Pred nemilimi viharji!“

J. Cimperman.

Odkritoserčne misli o sedanjih glavnih in srednjih šolah.

Še enkrat.

Sploh se govori, da otroci prestopivši iz glavnih šol na gimnazijo so premalo in preslabo pripravljeni, in tedaj ne zadostujejo gimnaziji, da naj se torej marsikaj zboljša in predrugači i. t. d.

Tukaj je pa tudi drugo mogoče, da se namreč preveč tirja od mladine v teh letih — pri nedozoreli pameti. O tej reči je „Danica“ govorila l. 1862. v listih 25., 26., 27 bolj obširno in tudi, kdor nove gimnazijske osnove ne pozná iz lastne skušnje, dobí tu obširen zapopadek v nji. Pristavim pa le to, kako je slavni Humboldt, kteremu gotovo nihče ne bo očital nevednosti, šole presojeval: „Pri teh letih“, djal je, „kakor sedaj, otroci znajo, Bog vé, koliko iz zemljopisja, zgodovine, natoroznanstva,

nisem še jaz skorej ničesar znal. Ali dandanašnji ljudje hočejo, da se mladost zgodaj uči vseh mogočih rečeh, da potem odrasčena ničesar dobro ne zná; namesto ljudi, da bi znali pre-sojevati, postanejo učene čenče, ki od vseh reči hočejo govoriti, pa so v vseh rečeh nevedni. Ali pri nas na Nemškem je sto let potreba, da se pomota spozná, sto let pa zopet, da se popravi“. — In ta učilni načert, v nemški Prusiji navaden, je vpeljala Avstrija l. 1848. v svoje gimnazije. Kaj se je potem čuditi, da le učenci posebno obdarovani po duši in telesu v takih šolah shajajo!

Drug poglavitni vzrok najti pa ravno ni težko; pred nami je; vsakdo ga pozná; koliko se je že o njem pisalo in govorilo; a vse ostane tako, kakor je bilo, in bo ostalo tako dolgo, dotlej drugačna, Slovencem vgodnejša sapa iz višjih krogov ne potegne. Vladni jezik je nemški; šole morajo biti tudi nemške; vradniki ne znajo slovenski vredovati, tedaj morajo tudi šole nemške biti.

V tem vertincu smo se sukali, in se sučemo še sedaj. Kakor pred l. 1848. je tudi dandanes nemsčina prvi in poglavitni nauk v glavnih šolah; le toliko smo napredovali, da učimo ali vsaj bi imeli učiti nemsčino na podlagi maternega jezika. Naši učenci se pa sedaj tudi veliko bolje izurijo v nemsčini, kakor smo se njega dni, ko je učenec IV. ali V. latinske šole veliko ložeje in bolje v latinskem jeziku pisal, nego v nemškem, in se je marsikteri, sicer brihten mladeneč, toliko mučil s nemškim katekizmom ali nemško zgodovino. Iz tega stajališča si moramo v resnici želeti, da bi se otroci še bolje v nemsčini urili; — ali kako dolgo nam bode obljubljena ravnopravnost ostala le na papirji? — Ali se pa to tudi po pravici more tirjati od slovenskega otroka, kateri se razun jezika tudi mora učiti drugih nauk! Pridni in dobro obdarovani učenci tudi to v kratkem zmagajo, ali na enkrat ne gre. Nikar jim tedaj tako v greh ne štejte, ako so perve leta malo okorni v nemsčini. To je glavni vzrok, da slovenski otroci ne zadostujejo zahtevam gimnazijskim. Ali te okolščine se na vrat na nos ne bodo spremenile. Učilna osnova, učilne knjige po tem takem ne morejo biti drugačne, ker treba se je ozirati na dva jezika, in ta betvica slovensčine, kolikor jo imamo sedaj v glavnih šolah, se ne more in se ne sme izpahniti, sicer pridemo zopet v tiste čase nazaj, ko so slovenski otroci čisto nemški abecednik v roke dobivali in kaznovani bili, če so

slovenski govorili. Ker se tedaj slovensčina v glavnih šolah ne dá omejiti, in nemsčine se pa v teh letih slovenski otroci tudi do dobrega naučiti ne morejo, naj se pa nekteri nauki na gimnaziji učé po slovenski.

Večkrat se otroci na glavnih šolah dobro učé, na gimnaziji pa padajo. Opustivši, da so učenci sami večkrat tega krivi, pogledjmo le ktera šola je kriva, da učenci na gimnaziji slabo napredujejo, ali glavna šola, ali gimnazija, ali obe, ena v tej, druga v tej reči. Učeniki ljudskih šol se že od svoje perve mladosti pečajo s podučevanjem; dokončavši svojo očitno šolo še posebej podučujejo; skorej zmirom so med svojo šolsko mladino, tedaj jo do dobrega poznajo, in če niso strasti vdani, dolgoletna skušnja in lastno prizadevanje jih zmodri, in če niso svojeglavni in ošabni, da bi se terdovratno starega kopita držali, novo pa zametovali, so večidel dobri učenci, ter vedo, kaj in koliko njih učenci premorejo, tedaj jim ne nalagajo bremen, katerih bi nositi ne mogli. Učeniki na gimnaziji so pa učeni gospodje, pa dostikrat neskušeni pedagogi. Zgodi se, da svoj predmet učeno in znanstveno od konca do kraja razlagajo; živi in lahkomisljeni otroci pa se naveličajo poslušati, ali nauka ne razumejo, ali se po svoje zabavljajo; in gorje jim, kedar učenik končavši razlaganje začne spraševati! Učenik se še le pri spraševanju prepriča, koliko ga je mladina razumela, in se jezi in jezi nad nevednostjo svojih učencev, kterim je že stvar tolikrat in tolikrat ponavljal. Gospodje, dasi ravno imajo pošteno voljo in blago serce, ne poznajo zadosti mladine, ker nepričakovano prihajajo in odhajajo; njih ptuja beseda ne sega mladini tako globoko v serce, in se tudi toliko v glavo ne vtisne. Vzrok slabega napredovanja učenci eden drugemu podtikujejo; vsaki le misli, da njegov sprednik ni ničesar storil, da je vse le njega čakalo. Učeniki na gimnaziji naj bi se pa tega iz lastne skušnje prepričali poslušaje očitne spraševanja na glavnih šolah.

Naštel sem nekoliko vzrokov; povedal sem, zakaj da mladina ne zadostuje, pa deloma tudi zadostovati ne more tirjatvam na gimnaziji. Dokler ti vzroki ostanejo, tudi mladina ne more na gimnaziji dobro shajati.

M. Močnik.